

Malo pažnje za dečiji osmeh

Samo malo pažnje bilo je potrebno da od mališana koji su prilikom obeležavanja Svetskog dana deteta bili na bolničkom lečenju izmamimo osmeh. Ova slika zaista može biti prikaz perioda koji je za nama. Naime, obeležili smo niz značajnih datuma i pokazali istinsku brigu o našim korisnicima, ukazujući na onu staru da "zdravlja nije sve, ali bez zdravlja sve je ništa". Počeli smo sa Svetskom nedeljom dojenja i promocijom bdbđ-friendlydž programa, preko Svetskog dana mentalnog zdravlja, Evropskog dana donorstva organa, Svetskog dana dijabetesa, Svetskog dana hronične opstruktivne bolesti pluća, Evropskog dana posvećenog racionalnoj upotrebi antibiotika, do Svetskog dana deteta. Opširnije na narednim stranicama...

U ovom broju:

Značaj elektronskog unosa podataka

strana 3

Dan po dan, bez predrasuda

strane 6-7

Baby friendly program

strana 8

Obeleženi Sveti vrači Kozma i Damjan

strana 12

Rad po procedurama

Jagoda Lukić

Naša bolnica jedna je od prvih akreditovanih ustanova u okviru pilot projekta, u kome su učestvovalе još tri bolnice. Ostale zdravstvene ustanove se prvi put suočavaju sa procesom unutrašnjeg i eksternog ocenjivanja, a ocenjivači iz Valjeva su do sada već imali pune ruke posla širom Srbije. U timovima su bili sa kolegama iz drugih gradova, tako da su i među sobom mogli razmenjivati iskustva. Jedna od eksternih ocenjivača zdravstvenih ustanova Srbije je Jagoda Lukić, diplomirani pravnik Kliničko-bolničkog centra „Dragiša Mišović“, koja kaže da je sasvim normalno da u početku postoje otpori kod zaposlenih kada je u pitanju ovaj proces, ali da su zdravstveni radnici počeli da shvataju da je rad po standardima nešto čemu svi teže i da rad po procedurama predstavlja i neku vrstu zaštite za njih same. Slično iskustvo, kaže, zabeleženo je i u njenoj matičnoj ustanovi koja je akreditovana u maju.

- Akreditovani smo na tri godine, nažalost, samo dva procenta četvorki i petica nam je nedostajao za maksimalan period akreditacije. Međutim, imajući u vidu okolnosti u kojima se radi, a to su smanjeni kapaciteti zbog situacije koju smo imali sa požarom, mislim da možemo da budemo zadovoljni. Mi smo uložili izuzetan trud u postupku izrade procedura, usklađivanja sa propisanim standardima, implementacije, i to je jedna akcija u koju su bili svi uključeni. To je bio veliki posao, s obzirom na to da smo mi prva ustanova tercijarne zaštite koja je prošla akreditaciju, a najveći rezultat ovog procesa je činjenica, bar je moj utisak takav, da je sam proces duboko implementiran i u svesti ljudi, svi su shvatili akreditaciju kao priliku da počnu da svoje ponašanje usklađuju sa standardima i mislim da sada, nakon više meseci od dobijanja akreditacije i na osnovu prvih analiza, taj proces kod nas živi – kaže gospođa Jagoda Lukić, a kao spoljašnji ocenjivač dodaje da „bukvalno onog trenutka kada se akreditujete, vi ste u aktivnostima kao da će se reakreditacija dogoditi sutra, jer po procedurama mora da se radi svakog momenta i u tome je poenta čitavog procesa“.

S obzirom na to da nam predstoji reakreditacija, trebalo bi da budemo u prednosti, jer imamo dragoceno iskustvo za nama. To naravno ne znači da treba da budemo i opušteniji, jer cilj akreditacije je održivost sistema po propisanim standardima. A da bi u tome uspeli potrebno je učešće svih zaposlenih, u svim segmentima, uz poštovanje procedura, o čemu je i naša sagovornica govorila. Koordinator za akreditaciju u našoj bolnici prim. dr Marija Mladenović kaže da je na sastancima timova za samooocenjivanje podvučena potreba da svaki segment rada bude objašnjen procedurom. Napisane procedure moraju da prođu reviziju od strane Komisije za protokole i procedure i da budu usvojene od strane Stručnog saveta. Zato je otvorena posebna e-mail adresa (procedure@zcvvaljevo.com), na koji se mogu poslati nove ili revidirane verzije postojećih procedura. Dakle, u narednom periodu je potrebno intenzivirati napore na zadovoljavanju akreditacionih zahteva, kako bi spremno dočekali predstojeću reakreditaciju.

Razgovor sa Organizacijom potrošača

Direktor naše ustanove prim. dr Ilija Tripković sa saradnicima predstavio je Organizaciji potrošača Valjeva način uklanjanja i prerade medicinskog otpada, u proceduri pribavljanja mišljenja o uticaju na životnu sredinu od zakonom propisanih organizacija. ZC Valjevo je prva zdravstvena ustanova u Srbiji koja je podnela Ministarstvu zdravlja potpunu dokumentaciju o savremenom bezbednom tretmanu medicinskog otpada. Nadležno Ministarstvo je dostavilo pozitivno mišljenje, a zahtevi za mišljenje o uticaju na životnu sredinu dostavljeni su, shodno zakonskoj proceduri, i Gradu Valjevu i lokalnom udruženju potrošača.

Predsedniku udruženja Slobodanu Petronijeviću i predsedniku Skupštine Draganu Jankoviću omogućen je i uvid u kompletnu dokumentaciju i dati odgovori na sva pitanja koja su ih zanimala. Predstavnici Udruženja zatim su obišli objekat za tretman

medicinskog otpada, koji poseduje aparate za sterilizaciju medicinskog otpada (autoklav) i pretvaranje u bezbedan komunalni otpad. Rukovodioci Udruženja potrošača izrazili su zadovoljstvo što ih je prvi put jedna institucija u Valjevu pozvala na razgovor. S obzirom da su aktivni već nekoliko godina, istakli su da je dokumentacija Zdravstvenog centra sveobuhvatna i najbolje pripremljena od svih koje su videli. Interesovali su se za protivpožarni elaborat, sterilizaciju tečnosti i sastav vodene pare nastale sterilizacijom, postojanje specijalnog vozila itd.

U valjevskoj Bolnici je, po projektu Ministarstva zdravlja i Evropske agencije za rekonstrukciju „Upravljanje medicinskim otpadom“, od 2008. godine počela sterilizacija i usitnjavanje medicinskog otpada, uz sprovođenje procedura za njegovo uklanjanje i zbrinjavanje od mesta nastanka. Medicinski otpad iz Zdravstvenog centra

i domova zdravlja sterilise se i pretvara u običan komunalni otpad, koji se potom bezbedno odlaže na deponiju. Otpad se prevozi u specijalnom vozilu, takođe dobijenom iz donacije. Ustanova očekuje da uskoro dobije još dva sterilizatora preko podnetih projekata, tako da je dinamika pribavljanja saglasnosti i rešenja resornog ministarstva za ekologiju izuzetno važna. U perspektivi, u Jedinici za tretman medicinskog otpada ZC Valjevo može se sterilisati opasan otpad iz svih zdravstvenih ustanova Kolubarskog okruga, uključujući i privatne ordinacije i apoteke.

Konferencija o E-zdravstvu

U organizaciji Ministarstva zdravlja i EuroRec instituta, uz podršku nacionalnih asocijacija ProRec - Srbija i ProRec - Slovenija i evropskog projekta EHR-Lj-TN, u Beogradu je nedavno održana regionalna konferencija „Označavanje kvaliteta i sertifikacija EHR (Electronic Health Record) sistema“ i godišnja konferencija EuroRec 2011. Na konferenciji posvećenoj kvalitetu i sertifikaciji sistema elektronskog zdravstvenog kartona učestvovali su predstavnici institucija i projekta 15 zemalja Srednje i Jugoistočne Evrope i Srbije, iz Ministarstava zdravlja, Evropske komisije, EuroRec instituta, ProRec - Srbije, ProRec - Slovenije, projekta IHE, predstavnici zdravstvenih ustanova iz Srbije, sertifikacionih tela, evropskih istraživačkih centara i predstavnici IT kompanija. Konferencija je organizovana sa ciljem razmene iskustava, stimulisanja označavanja kvaliteta i sertifikacije sistema elektronskog zdravstvenog kartona i informisanja zvaničnika iz zdravstvenog sistema i zainteresovanih profesionalaca iz regiona. „Pogled pružaoca usluga na elektronski zdravstveni karton, označavanje kvaliteta i sertifikaciju“ bila je tema o kojoj je tom prilikom govorio direktor naše ustanove prim. dr Ilija Tripković.

Značaj elektronskog unosa podataka

Republički fond za zdravstveno osiguranje (RFZO) je prvog januara 2010. godine promenio format elektronske fakture koju ispostavljaju zdravstvene ustanove. Novi format u odnosu na dotadašnji zahteva dosta detaljniji prikaz pruženih usluga i utrošenih materijala i lekova. Za ranije važeći oblik fakture bilo je dovoljno navesti pružene usluge, potrošen materijal i lekove po pacijentu, dok je u novom formatu obavezno vezivanje utrošenog materijala i lekova, kao i participacije za svaku konkretnu uslugu, što

Svi izveštaji na jednom mestu

dotatno usložnjava posao, a RFZO-u olakšava kontrolu i omogućava detaljnu proveru pravilnosti rada i tačnosti ispostavljene fakture. Informacioni sistem koji se koristi u Zdravstvenom centru Valjevo omogućava automatsko kreiranje elektronske fakture u važećem formatu. Međutim, da bi se dobila ispravna elektronska fakture, neophodno je da svi zaposleni koji učestvuju u pružanju medicinskih usluga evidentiraju svoj deo posla u programu na adekvatan način, jer će samo ono što se unese u elektronski karton biti priznato kao urađeno i ući će u fakturu.

- To podrazumeva da se kroz program moraju evidentirati sve pružene usluge pacijentu, sva pružena terapija i utrošen materijal. Mora se uneti adekvatna dijagnoza, kako za hospitalizovane pacijente, tako i za sve ambulantne specijalističke i dijagnostičke preglede. Potrebno je pravilno uneti podatke iz knjižice pacijenta, kao i evidentirati naplatu participacije ili oslobađanje od iste. Na osnovu standardizovanih provera koje je uveo RFZO, vrlo lako i brzo se vrši provera ispostavljene fakture. Ukoliko nedostaje neki od obaveznih podataka, ili je neki podatak unet nepravilno, dolazi do automatskog osporavanja usluge ili materijala. Tako osporena usluga se ne priznaje kao izvršena, a materijal i lekovi se ne priznaju kao utrošeni, kako u finansijskom smislu, tako i po pitanju izvršenja plana, jer se svi ispostavljeni izveštaji upoređuju sa fakturom, ili dobijaju iz nje – objašnjava Marija Obućina iz IT centra ZC Valjevo.

Maja Maksimović, diplomirani ekonomista ZC Valjevo, kaže da se elektronska fakture Republikom Fondu zdravstvenog osiguranja ispostavlja jednom mesečno, do dvanaestog u mesecu, i treba da bude slika stvarno pruženih usluga i utrošenih lekova i materijala osiguranim licima RFZO za jedan mesec.

- Elektronska fakture sadrži pozicije Ugovora o finansiranju zdravstvene zaštite sa RFZO za tekuću godinu, a to su naknada za rad, lekovi, sanitetski materijal, citostatici, materijal za dijalizu, krv i krvni derivati, ugradni materijal po vrsti. Elektronskom fakturom se pravda prenos novca po namenama, odnosno, na osnovu fakture vrši se prenos novca Zdravstvenom centru Valjevo. Neprikazivanje pruženih usluga i utrošenih materijala u elektronskoj fakturi nosi sa sobom brojne posledice, a to su umanjene novčanih sredstava za

plate, za lekove, odnosno za sve navedene pozicije Ugovora. Od početka tekuće godine iznos za plate je umanjen za oko 2,3 miliona dinara. Umanjenjem sredstava za lekove, medicinske materijale onemogućeno je izmirivanje obaveza prema dobavljačima, ugrožena isporuka lekova što rezultira nemogućnošću funkcionisanja bolnice i nesmetanog pružanje usluga, a finansijska posledica može biti i blokada tekućeg računa bolnice. Usled „lošeg“ evidentiranja i prikazivanja pruženih usluga može se izvesti pogrešan zaključak da bolnica

ne pruža dovoljan broj i spektar usluga, obzirom na broj i strukturu kadra kojim raspolaže, što za posledicu može imati smanjenje postojećeg kadra. Mesečni proseki elektronske fakture kreću se u iznosu od 120 do 150 miliona dinara, što je ogroman finansijski iznos – kaže Maja Maksimović.

- Vrlo je važno kvalitetno pružiti zdravstvene usluge, ali je potrebno i znati plasirati uloženi rad, a jedan od načina za to je elektronska fakture. Kvalitetno pružanje usluga i evidentiranje utrošenog materijala uz adekvatno plasiranje rezultata rada može biti afirmativno kako za ustanovu, tako i za pojedinca. RFZO su dostupne sve pružene usluge, pregledi, operacije, hirurške intervencije po unosu, po lekaru, što znači da zbog broja pruženih usluga, odnosno broja navedenih usluga po lekaru, ostvareni rezultati mogu biti afirmativni i za pojedinca. Svaki zaposleni treba da zna da svaka usluga koju pruža, lek i drugi medicinski materijal koji ordinira ima svoju cenu koštanja, i da ga je potrebno prikazati i naplatiti. Potrebno je uneti sve utrošene elemente rada, svaki lek, komad sanitetskog materijala, a posebno obratiti pažnju na skupe lekove iz grupe citostatika, kao i na ugradne materijale čija se pojedinačna cena kreće od 3.000 do 170.000 dinara po komadu. Pružanje usluga odnosno medicinski rad je neodvojivo vezan za finansijsko poslovanje ustanove. Elektronska fakture, odnosno evidencija pruženih usluga i utrošenog materijala su osnov uspešnog poslovanja bolnice. Zbog lošeg prikazivanja utrošenog materijala može se ostvariti negativan saldo po ustanovu, odnosno, bolnica može narednu 2012. godinu započeti sa avansom na pojedinim pozicijama, što je bio slučaj sa pojedinim pozicijama u tekućoj i protekloj 2010. godini. Zbog navedenog avansa RFZO neće vršiti prenos novca ili će taj iznos biti umanjen, a nedostajuća sredstva bolnica će morati da nadoknadi na teret sopstvenih sredstava – ukazuje

na Maja Maksimović.

Marija Obućina dodaje da RFZO iz meseca u mesec razvija i proširuje automatizme kontrole fakture.

- U cilju racionalizacije korišćenja raspoloživih finansijskih sredstava, kontrole su sve rigoroznije i nameću sve veći obim informacija koje smo u obavezi da prikazujemo. U tom smislu informacioni sistem koji se koristi u bolnici umnogome olakšava posao vođenja medicinske dokumentacije, evidentiranja obaveznih podataka, ispostavljanja fakture i prikazivanja statističkih izveštaja, ali sve pod uslovom da podatke unose svi, tačno i na vreme. Vođenje ovakve evidencije bi bez informacionog sistema bilo daleko teže, upravo zato što se za vreme od kada naša ustanova koristi informacioni sistem promenilo dosta propisa koji regulišu ovu oblast i to tako da se znatno usložilo ispostavljanje fakture i izveštaja. Tačnost fakture zavisi od unosa svakog zaposlenog u procesu, ako jedna karika u lancu ne uradi svoj deo posla, to onemogućava ostale u lancu da urade svoj posao, pa se posledica neunošenja, ili pogrešnog unosa, proširuje. Veoma je bitno i ažurno unošenje podataka, jer je svako naknadno unošenje podataka komplikovanije i zahteva više vremena, nego kada se sve radi regularno i na vreme – rekla je Marija Obućina.

Najčešći problemi na koje se do sada nailazilo bilo je neunošenje ili netačno unošenje pružene terapije i potrošenih materijala, pogrešno evidentiranje usluga, neevidentiranje naplaćenog iznosa participacije, ili osnova oslobađanja, a jedini način da se prevaziđu ovakvi problemi jeste da svaki zaposleni mora da prihvati svoj deo odgovornosti u sistemu.

Čitav tim na istom zadatku

Bolest ne bira vreme ni mesto, ni godine života, tako da je rad u zdravstvenoj ustanovi izuzetno specifičan i podrazumeva veliku odgovornost i spremnost da se važne odluke donesu u pravom trenutku kako bi se ispunio osnovni zadatak, a to su spasen život i zdravlje onih kojima je pomoć neophodna. Međutim, lečenje i ishod ne zavisi samo od pojedinca, već čitavog tima, svih službi u lancu, posebno kada je u pitanju zbrinjavanje najtežih bolesnika.

A taj lanac uglavnom počinje sa Hitnom službom, nastavlja se u Prijemno-urgentnom centru, a potom, zavisno od slučaja, u operacionim salama, angio-sali, jedinici intenzivne nege, ili nekoj od ostalih službi bolnice. Interesantan primer dobre koordinacije svih koji učestvuju u zbrinjavanju pacijenata nedavno je zabeležen. Naime, jedne novembarske večeri u kasnim satima ekipa Hitne službe dovezla čoveka, rođenog 1961. godine, sa jakim bolom u grudima. Nakon zbrinjavanja u Prijemno-urgentnom centru, gde je dežurao dr Milosav Rafailović, čovek je prebačen u Koronarnu jedinicu, gde mu se stanje usled jakog infarkta miokarda izuzetno pogoršava. Dežurni lekar dr Katarina Odanović, internista-endokrinolog, preuzima organizaciju zbrinjavanja, zajedno sa prof. dr Aleksandrom Arandelović, interventnim kardiologom KCS, koja je tada bila u Valjevu kao konsultant u angio-sali. Reanimacija je odmah započeta, tu je bio iskusni medicinski tehničar Prijemno-urgentnog centra Dejan Nenadović, koji je ranije radio u Službi anestezije, i koji je vešto obavio ventilaciju AMBU-balonom. Mladi lekar Službe anestezije dr Rade Sedlarević i tehničar Aleksandar Mitrović su odmah stigli, obavljena je intubacija i reanimacija koja je dugo trajala, ali se trud cele ekipe na kraju isplatio, tako da je uspostavljena srčana radnja i nakon stabilizacije pacijent je mogao da pređe u angio-salu. U Koronarnoj jedinici su te noći bile medicinske sestre Suzana Aničić i Snežana Vujić, kao i medicinski tehničar Slobodan Grujičić, koji su spremno sačekali pacijenta i učestvovali u zbrinjavanju. Za jako kratko vreme u angio-salu je stigla pripravna ekipa, koju su uz prof. dr Aleksandru Arandelović, činili dr Irena Matic, šef angio-sale, rentgen tehničar Milorad Živanović, instrumentarka Nataša Petrović i medicinska sestra Marija Bošnjaković. Iz Službe anestezije su se priključili anesteziolog dr Melita Beljić i tehničar Spasoje Živković, kao i dr Vladan Plečić, načelnik Službe za unutrašnje bolesti, koji je takođe dežurao te dramatične noći, koja se na svu sreću dobro završila.

- To je rezultat zajedničkog rada više različitih službi, ne samo kardiologije, koja po definiciji ima domaći zadatak da se bavi pacijentima koji imaju srčani udar, da se bavi pacijentima koji imaju poremećaj srčanog ritma i uopšte da se bavi pacijentima koji imaju srčanu bolest, bilo da je ona u nekoj hroničnoj fazi ili u stanju nekog akutnog pogoršanja. Ono što je za mene lično bilo impresivno, jeste to što su dežurni lekari, sestre i tehničari pokazali savršenu spremnost, zaista impresivno funkcionisali u zbrinjavanju pacijenta koji je praktično, na izvestan način bio mrtav po svim nekim kliničkim parametrima, i povratili ga u život posle sat vremena vrlo predanog i stručnog rada, reanimacije, tako da je tom mladom čoveku pružena šansa da uđe u angio-salu, da se uradi procedura koju mi već ovde rutinski radimo i da je on sada dobro, praktično

Jutarnji sastanak sa profesorkom Arandelović

je spasena jedna porodica – rekla je prof. dr Aleksandra Arandelović, interventni kardiolog KCS.

Profesorka Arandelović kaže da je uigranost tima presudna, ali su svakako neophodni i svi uslovi za zbrinjavanje najtežih bolesnika.

- Medicina jako brzo napreduje, svakodnevno, tako da je otvaranje angio-sala nešto što bi trebalo da se smatra normalnim u ovom veku za područje koje pokriva ovako veliki broj stanovnika, jer svako ima pravo da se leči, svakome treba pružiti mogućnost da se leči na najbolji mogući način kako je u tom trenutku nama dostupno. Znači, ne treba da lečenje srčanog udara, ili bilo koje druge bolesti, bude privilegija ljudi koji stanuju blizu velikih centara. Valjevo ima božanstvenu ekipu mladih ljudi koji su vrlo spremni, jako se trude, koji su obučeni, žele da se usavršavaju, koji su pre svega ljudi, pa onda dobri doktori i to je nešto što je u našem poslu strašno važno. Za ovaj kratak period od nepunih godinu dana oni su uradili skoro hiljadu bolesnika, što je impresivan broj za uslove u kojima se radi, za ograničena sredstva i količinu materijala – kazala je prof. dr Aleksandra Arandelović, naglašavajući da je ta noć samo jedan od primera prave požrtvovanosti i timskog rada u najkritičnijim trenucima.

S obzirom na to da su bolesti srca i krvnih sudova u ogromnoj meri prisutne u našoj zemlji, beleži se i veliki broj srčanih udara, tako da su sve ekipe uvek spremne da reaguju u sličnim situacijama, jer je, nažalost, ovaj događaj samo jedan u nizu. To ističe i načelnik Službe za unutrašnje bolesti dr Vladan Plečić, koji naglašava da je svaki član ekipe od dolaska pacijenta u bolnicu vrlo bitan, svako treba odgovorno i stručno da uradi svoj deo posla, što se pokazalo i ovim primerom, jer je, kako je rekao, zahvaljujući dobrom prijemu uspelo da se pomogne pacijentu i omogućeno da se iskoriste blagodeti angio-sale.

Razmena iskustava

rekao je dr Miroslav Sretenović i dodao da je način organizacije Prijemno-urgentnog centra u Valjevu put ka racionalizaciji i uštedama, i pravi način da pacijenti dobiju kvalitetnu i adekvatnu uslugu.

Prijemno-urgentni centar nedavno su posetile kolege iz čačanske bolnice, dr Miloje Vukotić, direktor bolnice i dr Miroslav Sretenović, načelnik Urgentno-prijemne službe, u cilju razmene iskustava u radu službi koje brinu o najugroženijim pacijentima. Oni su obišli naš Prijemno-urgentni centar i razgovarali sa načelnikom te službe dr Miloradom Radovanovićem i jednom od dežurnih lekara dr Vesnom Katić.

- U čačanskoj bolnici Urgentno-prijemna služba postoji već deset godina i iskustva su slična kao i u drugim centrima, veliki broj pacijenata, pogotovo vikendom, praznicima i noću, kada zbrinjavamo i dobar deo patologije primarne zaštite, tako da se stvaraju zagušenja. Cilj je da u ovakvim službama rade lekari prvenstveno urgentne i opšte medicine, jer oni sa svojim znanjem mogu da pruže pomoć u svim urgentnim stanjima. Zato mi želimo da vidimo iskustva i drugih centara da bi na osnovu toga napravili nove protokole i bolji način funkcionisanja –

Novi primarijus

Još jedan lekar u našoj ustanovi dobio je zvanje primarijusa. U pitanju je psihijatar dr Goran Vasić, inače, šef odeljenja za stacionarne usluge Službe psihijatrije. Dr Vasić je rođen 1970. godine u Valjevu. U osnovnoj školi i Valjevskoj gimnaziji bio je nosilac Vukove diplome. Nakon odsluženja vojnog roka, 1989. godine je započeo studije na Medicinskom fakultetu u Beogradu, a završio ih 1995. godine sa prosečnom ocenom 9,00. Nakon obavljenog obaveznog lekarskog staža položio je stručni ispit i od tada je na stalnom radnom mestu u Psihijatrijskoj službi. Specijalistički ispit je položio 2003. godine sa odličnim uspehom. Trenutno je na doktorskim akademskim studijama u Kragujevcu - smer neuronauke i član je tima Metadonskog centra psihijatrijske službe u Valjevu. Do sada je objavio više radova. A zašto je odabrao baš psihijatriju i koliko mu

Dr Goran Vasić

znači ovaj primarijat, dr Goran Vasić kaže:

- Primarijat je satisfakcija za određeni trud koji se manifestovao kroz pisanje i objavljivanje radova i podrška od strane psihijatrijske sekcije. On je prvi stepenik i motivacija da u narednom periodu završim doktorske akademske studije. Trenutno radim na pripremi teme za doktorsku disertaciju pošto sam položio usmeni doktorantski ispit. Tema doktorata je povezana sa izmenama endokrinološkog statusa i metaboličkim promenama kod opijatskih zavisnika. A kada je u pitanju psihijatrija kao oblast, zavoleo sam je nakon prvih vežbi na fakultetu, pri čemu je značajan uticaj tada imala profesorka Mila Vukov. Psihijatrija predstavlja veoma kompleksno i zahtevno polje rada jer je spona više disciplina - medicine, psihologije, filozofije, religije, kulture i dr., pa je samim tim veći izazov za ovakav angažman.

Druga međunarodna konferencija za pastirsku negu

S blagoslovom Njegove Svetosti Vaseljskog Patrijarha Vartolomeja I, a u organizaciji mreže za pastirsku zdravstvenu brigu Vaseljenske Patrijaršije, od 12. do 16. oktobra je na Rodosu održana Druga Međunarodna konferencija za pastirsku zdravstvenu negu sa temom "Nega pred vratima smrti". Predavanja i prezentacije u fokus su stavili smrt koja je sagledana sa medicinske, teološke, filozofske, psihološke i pastirske perspektive sa posebnim naglaskom na palijativnu negu, negu kod kuće i hospis programe za one koji pate od neizlečivih bolesti i koji su u poslednjoj fazi života.

U radu konferencije učestvovalo je preko 150 predstavnika svih pomesnih crkava, predstavnici teoloških fakulteta i visokoškolskih institucija, kao i veliki broj doktora, medicinskog osoblja, psihijatarata i psihologa, socijalnih radnika i filozofa. Predstavnici drugih hrišćanskih denominacija iz zapadne Evrope i organizacije koje se bave zdravstvenom negom prisustvovali su, takođe, radu Konferencije. S Blagoslovom Njegovog Preosveštenstva Vladike Milutina u ime Valjevske Eparhije i Zdravstvenog centra Valjevo na ovom skupu učestvovali su duhovnik valjevske bolnice o. Radomir Aleksić i doktorka Ivana Đenadić, specijalista interne medicine Odeljenja onkologije sa palijativnom negom Opšte Bolnice Valjevo.

Kako i sama tema konferencije kaže, petodnevni skup bavio se pitanjem nege pacijenata koji su pred vratima smrti i za koje savremena medicina ne nudi izlečenje. To su uglavnom pacijenti u poslednjim stadijumima neizlečivih bolesti. Pristup temi bio je sveobuhvatan i kompleksan. Referati

Sa konferencije na Rodosu

i predavanja bili su svrstani u teorijski i praktični deo. Prvog radnog dana konferencije, posle uvodnog referata Elisavete Patiraki o palijativnoj nezi, teološkim pitanjima smrti i umiranja bavili su se Arhimandrit Natanael Simonides, koji govorio je na temu „Šta ljudsko dostojanstvo i kvalitet života znače u odnosu na smrt“?, dok je Njegovo Preosveštenstvo Vladika Maksim govorio o strahu o smrti. Oba predavanja su temu smrti prikazala u svetlosti pravoslavnog poimanja i crkvenog predanja. Uvaženi profesor g. Hristo Janaras i psihijatar gđa Ana Potamianu temi su prišli sa filozofskog i teoretskog stanovišta. Praktičnim pitanjima palijativne nege bavili su se pre svega zdravstveni radnici u svojim izlaganjima, ali i bolnički duhovnici. Takođe je istaknut i značaj obrazovanja i obučenosti zdravstvenih radnika koji brinu o umirućoj osobi.

Na poziv o. Ilijasa Anastasopulosa, duhovnika bolnice na Rodosu, o. Radomir Aleksić i dr Ivana Đenadić posetili su ovu zdravstvenu ustanovu i tom prilikom upoznali se sa njenim radom. U nedelju 16. oktobra Njegovo Visoko Preosveštenstvo Mitropolit Nikola Hadžinikolau načalstvovao je Svetoj Arhijerejskoj Liturgiji uz sasluženje još dva episkopa i većeg broja sveštenika iz pomesnih crkava među kojima je bio i otac Radomir Aleksić.

Činjenica je da briga o onima koji su pred vratima smrti postaje sve više složena i teška. Zbog toga se nameću mnogi teoretski problemi koji se moraju istražiti, pitanja koja se moraju odgovoriti i praktični koraci koji se moraju preduzeti da bi se svakoj osobi ponudila nega koju ona zaslužuje. Time je značaj ove konferencije utoliko veći što je pokrenuta diskusija na ove teme u svetlosti pravoslavnog poimanja.

Novine u ortopediji

Dr Aleksandar Vukićević, načelnik Ortopedije i dr Predrag Živanović, koordinator za hirurške grupacije, početkom novembra su bili u dvodnevnoj poseti klinici u Piacenci i fabrici medicinskih implantata u blizini Milana. Ovo iskustvo svakako je dragoceno za naše ortopede, a po povratku nam je dr Predrag Živanović rekao:

- Profesor Pietro Maniscalco nam je izuzetno ljubazno prikazao novi tip intramedularnog klina sa zaključavanjem za rešavanje preloma gornjeg okrajka humerusa, zatim kompletnu operativnu tehniku tokom operacije, te nas je nakon toga proveo kroz kliniku i objasnio način organizovanja Ortopedsko-traumatološke službe u bolnici u Piacenci. U fabrici gde se proizvode takvi implantati su nam prikazane tehničke karakteristike i instrumentarium neophodan za ugradnju. Mi smo njima kroz razgovor prezentirali naša iskustva, jer se u našoj bolnici četiri godine unazad neki tipovi preloma rešavaju po tom principu.

Obeležen Svetski dan mentalnog zdravlja

Dan po dan, bez predrasuda

Okrugli sto u Narodnom muzeju

Svetski dan mentalnog zdravlja i ove godine je obeležen nizom aktivnosti u celoj Srbiji u okviru Kampanje protiv socijalne isključenosti osoba sa mentalnim teškoćama, koju su pokrenuli

Ministarstvo zdravlja Republike Srbije, Karitas Srbije i Karitas Italije. Aktivnosti u Valjevu, od različitih susreta, diskusija, preko izložbe radova, do "popularne matematike", organizovali su Psihijatrijska služba i Karitas Valjevo, u okviru projekta prekogranične saradnje "UPSTREAM", kofinansiranog od Evropske unije.

Tako je tog 10. oktobra, na Svetski dan mentalnog zdravlja, u Narodnom muzeju održan okrugli sto gde se diskutovalo o ljudskim pravima osoba sa mentalnim teškoćama. Iako je nazvan „okruglim stolom“, taj događaj je prvenstveno bio susret prijatelja iz svih sfera života našeg grada, uključujući i prijatelje iz Italije, sa profesorom Paolom Serom, i prijatelje iz Udruženja za uzajamnu pomoć u duševnoj nevolji „Feniks“ iz Tuzle, koji su izrazili spremnost da nastave da se zajedno bore za prava i bolji život osoba sa mentalnim teškoćama, kako je i u sloganu navedeno „dan po dan bez predrasuda“.

- Svetska federacija za mentalno zdravlje, koja je pokretač obeležavanja ovog datuma, ove godine radi sa idejom da se što više pokrene investiranje u mentalno zdravlje, zbog manjka resursa svake vrste. Međutim, u današnje vreme u našem okruženju priča o investicijama za mentalno zdravlje kad novac generalno nedostaje nije bila nešto oko čega bi se okupio možda veći broj ljudi. Mi smo odlučili da i ove godine, nastavljajući se na prethodne kampanje, prošlogodišnje koja je isto išla pod sloganom „365 dana za mentalno zdravlje“, nastavimo tako, da sada praktično započnemo sledeću godinu naših aktivnosti „dan po dan bez predrasuda“, da ukažemo na jedno bolno pitanje, pitanje ljudskih prava, pitanje prava osoba sa mentalnim poremećajem. Osnovna poruka koju upućujemo jeste da su osobe sa mentalnim poremećajima pre svega osobe, jer postoje brojne predrasude da su to izuzetno opasni, agresivni ljudi, da su to ljudi koji su sami krivi za svoje poremećaje, da ne postoji mogućnost da se leče ti poremećaji i to su samo najbazičnije predrasude koje postoje. Naša poruka je da su to osobe kao i sve druge, da ono što možemo da učinimo za njih jeste da sa njima uobičajeno komuniciramo, da ih vidimo, čujemo, da ih pustimo da kažu, da pokažu i naša izložba će biti način da svi vide da zaista imaju mnogo toga da pokažu – rekla je psihijatar prim. dr Branka Stamatović Gajić.

Da su osobe sa mentalnim poremećajima samo ljudi, kao i svi drugi, upravo se ukazalo prilikom susreta u Narodnom muzeju, kako kroz životne priče i isustva ljudi koji su se sa takvim problemima susreli, tako i kroz diskusiju stručnjaka. Profesor Paolo Sera je tako rekao da savršeno zdrava osoba ne postoji, pa čak i šampion u trčanju možda nekada ima problem sa nogama, tako da svako od nas u sebi može pronaći neki problem, a to mogu biti i sitne promene ponašanja i raspoloženja, koje već spadaju u mentalne teškoće. Posebno je bilo reči o značaju podrške koja se pruža u okviru udruženja, kakvo je „Feniks“ iz Tuzle, tako da je i jedan od zaključaka bio da bi i Valjevo trebalo da osnuje slično udruženje. Naravno, vremena ima, a sudeći po diskusiji, zagarantovani su i dobra volja i podrška svih, jer se za mentalno zdravlje treba birati cele godine.

Popularna matematika

Neobičan čas matematike

Osnovna poruka obeležavanja Svetskog dana mentalnog zdravlja bila je da se svakog dana treba boriti protiv predrasuda. Zanimljivo je to što se različitim aktivnostima pokazalo da su predrasude prisutne u svim segmentima života, a ne samo kada je u pitanju mentalno zdravlje. Tako je u velikoj sali Omladinskog centra Centra za kulturu održan neobičan čas popularne matematike. Profesorka matematike u penziji Zorica Lazarević, koja je član radne grupe "UPSTREAM", kroz zanimljive zadatke je želela da učenicima Ekonomske i Poljoprivredne škole, studentima, ali i onima koji su odavno izašli iz školskih klupa, pokaže ovaj predmet i nauku iz nekog drugog ugla. Povod je upravo taj što mnogi imaju predrasude, pa kada čuju reč "matematika" odmah pomisle da je to "bauk" od predmeta. Često se to prenosi sa jednih na druge, sa roditelja na decu, sa starijih na mlađe čak, što potvrđuje da predrasude mogu u svim oblastima da upravljaju našim životima, pa se zato protiv njih, dan po dan, treba boriti.

Umetnost bez granica

Da za umetnost ne postoje granice dokazano je na izložbi slika korisnika usluga Psihijatrijske službe i radova članova Udruženja za uzajamnu pomoć u duševnoj nevolji "Feniks" iz Tuzle. Ovu jedinstvenu izložbu u velikoj sali Omladinskog centra Centra za kulturu, realizovanu povodom obeležavanja Svetskog dana mentalnog zdravlja, otvorili su umetnici, koji su rekli da su prijatno iznenađeni onim što je predstavljeno. Valjevska umetnica mr Katarina Marinković, inače direktorka Centra za kulturu, rekla je da je bila jako iznenađena kada je videla radove i prostor u kome se stvaraju, i poručila da bi ovim ljudima trebalo dati punu podršku da na pravi način nastave ono što su započeli, a sličnu poruku je uputio i Dejan Bogojević.

- Po ko zna koji put se potvrdilo da za upečatljiva i istinska dela nije uvek neophodno akademsko obrazovanje, već stvaralački nerv, podsticaj, emocija, gest i u ovom slučaju precizni i bogati instruktorski koraci samog mentora. Marginalna umetnost je naziv za umetnička dela nastala u krugovima ljudi sa mentalnim teškoćama ili drugih ličnosti sa društvenih margina, a van zvaničnih umetničkih institucija. Umetnička zbirka Žan Difičija nosi ime "Kolekcija sirove umetnosti", nalazi se u Lozani i sadrži umetnička dela psihički obolelih. On je smatrao da dominantna kultura guši svaki novi prodor u umetnosti, i da je tako lišava energije. Rezultat je gušenje umetničkog izraza. Podržavajući umetnost van zvaničnih umetničkih institucija, jer tako jedino istinski može da živi pravim životom, svim srcem podržavam ovu nesevakidašnju izložbu i zahvaljujem se svim umetnicima, koji to na osnovu izloženih radova, a to i jeste jedina mera, izvorno jesu – kazao je Dejan Bogojević.

A iz Australije stigla je i video poruka australijske slikarke Natali Mek Karti, koja

je bila gost Psihijatrijske službe u Valjevu, kada je i nastao deo izloženih radova.

- Želela bih da vam kažem nešto malo o zajedničkom radu sa nekoliko umetnika, čije slike vidite na zidovima, tokom mog boravka u Valjevu, u maju. Imali smo pet radionica, bavili se pejzažima i mislim da verovatno na zidovima vidite neke pejzaže koje prepoznajete, koji su prizori iz Valjeva, a i neke, pomalo nepoznate, australijske pustinje, koje su takođe slikali. Mislim da su umetnici zaista uživali imajući ovakvu radionicu, gde sam im pomogla da naprave neke zaista fantastične radove, a to je za mene zaista osvetlilo moć umetnosti da pređe sve granice i ograničenja, ne zaviseći od sposobnosti, kulture, radi se samo o procesu stvaranja, kreativnom procesu i mogućnosti da se kreativno izrazimo – rekla je Natali Mek Karti u svom obraćanju, uz koje je poslala i pet kratkih video zapisa u kojima je predstavila umetnike iz Roomies Umetničkog prostora, koji vodi za umetnike sa invaliditetom. Tako su prisutni imali priliku da ih čuju kako govore o svom radu, a značajno je naglasiti da su neki od njih izlagali u poznatim galerijama Sidneja.

Kako je rekla prim. dr Branka Stamatović Gajić, psihijatar, koja je vodila izložbu, prošle godine je povodom obeležavanja Svetskog dana mentalnog zdravlja promovisan časopis, ove godine je organizovana izložba, a sledeće bi trebalo da vidimo i pozorišnu predstavu, jer kako je i tom prilikom poručeno, umetnost nema granice.

Evropski respiratorni kongres

Krajem septembra u Amsterdamu je održan 21. Evropski respiratorni kongres, kome su prisustvovali dr Slavica Raković, načelnica Pneumoftizijologije, prim. dr Živana Vitorović Jovanović, pulmolog i dr Dejan Sofronić, pneumoftizijolog. Kongres je održan u velikom kongresnom centru „Rai“ i okupio je oko dvadeset hiljada učesnika.

- Pored najčešćih plućnih bolesti, ove godine je akcenat bio na retkim bolestima pluća, plućnim fibrozama i njihovom lečenju. Mi se u našem poslu sa tim vrstama oboljenja retko srećemo, a inače se mnogo plućnih oboljenja završi plućnom fibrozom. Bilo je reči i o novom leku za HOBP koji je najavljen prošle godine, ali se na našem tržištu još nije pojavio. Smatramo da će taj lek značiti i poboljšati kvalitet života našim pacijentima. Pored stručnih susreta, na kongresu su bili izloženi i aparati vezani za pulmologiju – rekla je dr Slavica Raković i dodala da je kongres bio odlično organizovan, a učesnici su imali priliku i da obidu interesantne destinacije u Holandiji.

Zajedno od prvog trenutka

Bebly Frenly u našem porodilištu

U valjevskom Porodilištu je u poslednjih par meseci sve više majki koje su uz svoje bebe tokom celog boravka u bolnici. O značaju „baby-friendly“ programa bilo je reči i na konferenciji za novinare održanoj u okviru Svetske nedelje dojenja. Prim. dr Marija Mladenović, šef Neonatologije i predsednik Komisije za kvalitet, rekla je tada da je dojenje definisano i milenijumskim ciljevima Svetske zdravstvene organizacije, počev od toga da predstavlja zaštitu za zdravlje beba, da je mnogo značajno za zdravlje mama, a sa druge strane, tako dobar početak kao što je prirodna ishrana izjednačava svu decu sveta.

- Upravo zbog toga smo intenzivirali akciju koju sprovodimo već desetak godina, a to je boravak mama i beba od samog početka života zajedno, u istoj prostoriji i započinjanje podoja odmah, neposredno posle porođaja. Mi smo to započeli sa vrlo malim bebama koje su imale produžen boravak u porodilištu i specijalnu negu, gde smo uključili njihove mame. Ove godine smo tu priču proširili, sa idejom da obuhvatimo što više žena koje se porode i da im obezbedimo da od prvog momenta budu uz svoje bebe. Najvažniji cilj je da ih sve podstakemo na to da

isključivo doje svoje bebe, a naravno i da im pomognemo da se snađu u tim prvim danima posle porođaja i da spremnije odu svojoj kući sa decom – objasnila je prim. dr Marija Mladenović.

Jako je značajna priprema budućih majki za dolazak novorođenčeta, uključujući i dojenje, u čemu neprocenljivu ulogu ima Škola za trudnice i roditeljstvo Doma zdravlja Valjevo.

- I prethodnih godina mi smo, ne samo u ovoj nedelji, već svakim danom u godini, zajedničkom saradnjom pravili najbolje moguće uslove da naše buduće mame dobiju ono što je najbolje u smislu osposobljavanja za zdravo i bezbedno roditeljstvo. To pre svega znači da mame koje dođu u Školu za trudnice i roditeljstvo mogu dobiti brojne informacije, kako za lično zdravlje i očuvanje zdravlja u toku trudnoće, tako i za zdravlje beba, o svim potrebnim aktivnostima posle porođaja, kada je u pitanju nega i higijena novorođenčeta, a naravno i o dojenju kao veoma važnom segmentu materinstva. Škola za trudnice i roditeljstvo, zahvaljujući entuzijazmu patronažnih sestara koje su pokrenule inicijativu za osnivanje, postoji već šest godina – rekla je vms Slavica Filipović, koja od samog početka vodi ovu Školu, ali je naglasila da bi odziv budućih majki trebalo da bude mnogo veći.

Podršku obeležavanju Svetske nedelje dojenja i sprovođenju „babdž-friendldž“ programa dao je i bolnički duhovnik Radomir Aleksić, koji je rekao:

- Rađanje je nešto što je najtajanstvenije i najsvetije u životu, što se oduvek smatralo kao nešto blagosloveno od Boga. Ovde u našoj bolnici, porodilište je najradosnije i najlepše odeljenje. Rađanje je osnov svega, stvara se novi život i to je jedan Božiji blagoslov. Kao sveštenik smatram da je sasvim prirodno da dete bude sa majkom od samog rođenja, jer je dete prvo čulo majčino srce, osetilo majčin zagrljaj, tako da majka treba da doji svoje dete, da ga uspavljuje i bude uz njega kada se budi, i svi im zajedno u tome moramo pomoći.

Nakon konferencije, novinari su zajedno sa bolničkim duhovnikom obišli valjevsko Porodilište i razgovarali sa mamama koje su uključene u „baby-friendly“ program i koje su izrazile veliko zadovoljstvo što im je omogućeno da budu uz svoje bebe od prvog trenutka njihovog života.

Malo pažnje za dečiji osmeh

Ni mališani na lečenju u valjevskoj Bolnici nisu bili zaboravljeni prilikom obeležavanja 20. novembra-Svetskog dana deteta, koji je ustanovljen 1954. godine, a 20. novembra 1989. godine Generalna skupština UN je usvojila Konvenciju o pravima deteta, kao prvi međunarodni dokument u oblasti ljudskih prava koji se posebno bavi decom. Naime, na inicijativu bolničkog duhovnika Radomira

Aleksića i popadije Snežane, organizovana je prava zabava za najmlađe pacijente, kroz pesmu, igru i smeh. Valjevski glumac Igor Ilić, koji je inače na master studijama teologije, animirao je decu uz gitaru, igračke, balone, dok je Marinko Lugonja veštim potezima olovke crtao po njihovoj želji. Popadija Snežana je animirala sve prisustne da zajedno zapevaju i zaigraju dečije pesmice iz Australije i Afrike. Uz prijatan razgovor sa nešto starijim pacijentima, srednjoškolicima, praktično je održan i mali čas veronauke. Ovom lepom događaju prisustvovao je i Njegovo Preosveštenstvo Episkop valjevski Gospodin Milutin, zajedno sa đakonom Siluanom Mrakićem. Episkop je mališanima smeštenim na Pedijatriji, Dečijoj hirurgiji, Otorinolaringlogiji, Intenzivnoj nezi i Infektivnom odeljenju, kao i majkama u Porodilištu darovao krstiče iz Jerusalima, uz tople reči podrške deci za ozdravljenje, a majkama za brz oporavak i zdravlje njihovih beba.

Zahvaljujući podršci Zlatka Lukića, vlasnika prodavnice igračaka „Maštarije“ i trudu zaposlenih Jelene i Slavce, deca i majke su dobili i po prigodan poklon kao uspomenu na ove lepe trenutke i ovaj veliki dan – Svetski dan deteta. Ovo je prva u nizu aktivnosti koje će biti organizovane u ZC Valjevo i koja je pokazala da je malo pažnje i ljubavi dovoljno da se izmami dečiji osmeh i da je malo vremena i volje potrebno pa da i oni koji trenutno nisu u svojoj kući i u krugu porodice shvate da postoji neko ko misli na njih i ko će im dati podršku i kada im je najteže.

Bebe iz naše laboratorije

Tina i Viktor u maminom naručju

Ambulanta za kontrolu fertiliteta i steriliteta u našoj bolnici postoji dve godine i do sada je obavljeno oko 600 konsultacija sa parovima koji imaju problem bračnog steriliteta. Imamo tim stručnjaka koji obavljaju kompletnu pripremu žena za vantelesnu oplodnju, uključujući i inseminaciju, zahvaljujući kojoj su na svet došle četiri bebe.

Ubljanka Marija Stanojević ima 24 godine, ali zbog zdravstvenih problema koje je prethodno imala nije uspela da dobi bebu. Vreme nije gubila i po savetu lekara je zakazala konsultaciju u Ambulanti za kontrolu fertiliteta i steriliteta. Nakon prve inseminacije ostala je u „drugom stanju“ i rodila blizance Tinu i Viktora.

- Niko nije verovao da će inseminacija odmah uspeti. Kada sam saznala da nosim blizance bila sam u šoku i počela sam da plačem, bila sam presrećna, mada su me upozorili da može doći do komplikacija. Međutim, sve je dobro prošlo, imala sam potpuno poverenje u dr Bana Budimirovića i ceo tim – rekla nam je Marija Stanojević, prilikom priprema da sa svojom decom krene kući iz porodilišta.

Na ovaj način rodene su još dve bebe, ali mnoge žene ipak moraju biti upućene na vantelesnu oplodnju.

- Ovde je moguće uraditi kompletnu dijagnostiku bračnog steriliteta, dakle, i kod muškaraca i žena. Pored toga je moguće uraditi svu terapiju, stimulaciju jajnika, od tih metoda asistiranih reproduktivnih tehnologija, u koje između ostalih spadaju i inseminacije i vantelesna oplodnja, ali je u našoj ustanovi moguće uraditi samo inseminaciju. Sledeći korak bi bila vantelesna oplodnja, a da bi je radili nedostaje nam adaptacija prostora i oprema. Mi smo opremili jednu mini laboratoriju sa starom opremom, ali smo i u njoj postigli neke rezultate. U našoj ustanovi postoji sva prateća infrastruktura, a što se tiče kadra nijedan grad u Srbiji, osim onih gde postoje veliki univerzitetski centri, nemaju edukovan kadar za tako nešto. Dakle svi uslovi za obavljanje vantelesne oplodnje u našoj ustanovi postoje, osim opreme, ali pretpostavljam da je glavni uzrok tome svetska ekonomska kriza koja se prelila i na našu državu i naš zdravstveni sistem i ustanovu, ali i zbog nekih drugih prioriteta i pravaca razvoja naše bolnice – kaže dr Branko Budimirović.

Dr Budimirović dodaje da u Ambulanti za kontrolu fertiliteta i steriliteta do sada nije bilo problema sa nabavkom potrebnog materijala, kako je rekao, zahvaljujući angažovanju načelnice apotke Ivane Plečić. Uz njega je u timu Milica Krstivojević, jedna od retkih kliničkih embriologa u Srbiji, koja ima sertifikat Evropskog udruženja za humanu reprodukciju i embriologiju.

- Za malo više od godinu dana, od kada mi radimo inseminacije, rodila su se dva dečaka i ovi blizanci, tako da sam jako zadovoljna. Inseminacija je uvodni korak u ceo proces vantelesne oplodnje, gde se samo obrađuje seme. Uz terapiju za stimulaciju ovulacije kod žena, muškarac donosi uzorak semena iz koga se praktično razdvajaju pokretni od nepokretnih spermatozoida, izoluju se i ako ispune sve određene uslove ubrizgavaju u ženu. Mi radimo po evropskim standardima, poštujemo sve protokole, tako da je to razlog što sada imamo četvoro rođene dece. Za obavljanje vantelesne oplodnje nam nedostaje oprema, ali to je sofisticirana laboratorija, to je oprema visoke tehnologije, kojom rukovanje nije jednostavno i takva oprema je jako skupa – objašnjava Milica Krstivojević.

Prema procenama naših stručnjaka godišnje bi na vantelesnu oplodnju iz ovog regiona moglo biti upućeno stotinak parova. Međutim, interesantno je da se u nekoliko slučajeva dogodilo da žena koja je nakon višegodišnjeg steriliteta upućena na vantelesnu oplodnju u periodu dok čeka poziv za obavljanje te procedure ostane trudna sasvim prirodno, što samo potvrđuje da i psiha ima veliki uticaj.

Kalendar zdravlja

Kako smo i u uvodnom delu ovog "Zdravstvenika" naveli, u proteklom periodu smo obeležili niz značajnih datuma iz kalendara zdravlja, ukazujući na to da "zdravlje nije sve, a bez zdravlja sve je ništa". Tako je su poruke javnosti putem medija uputili dr Katarina Odanović, endokrinolog, prilikom obeležavanja Svetskog dana dijabetesa i dr Đorđe Jovanović, pneumoftizilog, prilikom obeležavanja Svetskog dana hronične opstruktivne bolesti pluća. Obeležen je i Evropski dan posvećen racionalnoj upotrebi antibiotika. A polovinom oktobra Evropski dan donorstva organa obeležen je predavanjem za učenike i profesore Tehničke škole. Dr Pavle Krstivojević, nefrolog, koordinator za transplantaciju, tom prilikom je ukazao na to da je zaveštanje organa plemeniti čin na koji se, zahvaljujući nacionalnoj kampanji za podršku programu transplantacije "Produži život", odlučuje sve više ljudi.

- Svrha ovih dešavanja je proširenje svesti ljudi o značaju transplantacija, jer je kod velikog broja pacijenata to jedini način lečenja. Prema podacima koje imamo, od početka kampanje u Valjevu je potpisano oko 250 donorskih kartica, ali imamo i podatke da veliki broj ljudi donorske kartice potpisuje na Vojnomedicinskoj akademiji, tako da je taj broj značajno veći – kazao je dr Pavle Krstivojević i dodao da će valjevska bolnica biti jedna od donorskih bolnica u Srbiji.

Ovo je prvo predavanje održano na poziv profesora Tehničke škole, a saradnja će svakako biti nastavljena i u drugim oblastima.

- Naša škola i Parlament učenika se zaista trudi da prati sva zbivanja i daje deci odgovore na neka pitanja koja su možda škakljiva ili osetljiva kao što je ova tema. Organizovali smo razne humanitarne

akcije, a posebno smo ponosni na akciju "Srce za Vanju". Deca su se rado odazvala i svi su bili u iščekivanju kako će se ta transplantacija završiti, jer se ne radi ovde, i to je uspelo. Nažalost, nedavno jedan dečak nije preživeo, nije dobio srce na vreme, nije uspeo da ode na operaciju. To je decu jako potreslo i ja sam smatrala da je ovo tema koja bi za njih bila interesantna, da oni kada budu punoletni mogu da odluče o tome, a nadam se da će ova tema promeniti svest o značaju transplantacije i uticati, kako na decu, tako i na moje kolege – rekla je Dušica Rajevac, profesorka Tehničke škole i koordinatorica Parlamenta učenika.

Radovi u Domu zdravlja

U prisustvu gradonačelnika Valjeva Zorana Jakovljevića i zamenika gradonačelnika Stanka Terzića, polovinom novembra su svečano otvoreni završni građevinski radovi na trećem spratu i potkrovlju valjevskog Doma zdravlja. U pitanju su unutrašnji građevinsko-zanatski i instalaterski radovi. Po završetku radova će, pored postojećeg prostora koji je površine 525 kvadratnih metara, u funkciji biti 771 metar kvadratni novoizgrađenog prostora. Oko polovine tog prostora zauzimaće Edukativni centar, sastavljen od sale za predavanja, foajea i kluba. Ostatak prostora predviđen je za kancelarije uprave i zajedničkih službi Doma zdravlja.

Vrednost radova je 8,7 miliona dinara, a finansiraju se po 50 odsto iz gradskog budžeta i Programa podrške građevinskoj industriji Vlade Srbije. Stručni nadzor poveren je Direkciji za urbanizam i izgradnju Valjeva, a generalni izvođač je GP „Kej“ iz Valjeva. Ugovoren rok za završetak radova je 45 kalendarskih dana.

Edukacija medicinskih sestara i tehničara

U proteklom periodu je održano niz akreditovanih edukativnih predavanja na kojima su medicinske sestre i tehničari mogli dobiti značajan broj internih i eksternih bodova. Neka interna predavanja su održana više puta kako bi svi imali šansu da čuju kvalitetne sadržaje i svakako dobiju određen broj bodova u svojoj ustanovi. Izuzetnu posećenost beleži kurs „Uloga mikrobiološke laboratorije u savremenoj kliničkoj praksi“, koji su pripremili mikrobiolozi dr Radmila Popović, načelnica Službe mikrobiologije i parazitologije, dr Tatjana Dimitrijević, dr Svetlana Matić i dr Gordana Jovanović, kao i kurs „Prevenција bolničkih infekcija je u našim rukama“, na kome je uz dr Radmilu Popović i vms Zoricu Jovanović iz Službe mikrobiologije i parazitologije, govorila i sanitarna inspektorica dr Branka Miholjčić. Pored lekara, medicinske sestre i tehničari su slušali i predavanje dr Mire Vuković, kliničkog farmakologa i rukovodioca Edukativnog centra, na temu „Racionalna primena humanih albumina kod hirurških bolesnika“.

Jedan od stručnih susreta održan je u organizaciji Udruženja medicinskih sestara-tehničara i babica Republike Srbije (UMSTS), tako da su slušaoci dobili eksterne bodove.

- Mi insistiramo na tome da je cilj kontinuirane edukacije sti-

canje novih znanja i novih veština, jer samo dobro obrazovana sestra može da gradi svoj autoritet i poštovanje i od korisnika i od naših saradnika, na prvom mestu lekara. Mi smo stalno u kontaktu sa kolegama koje vode edukacije u zdravstvenim ustanovama i vode računa o tome da li naše kolege imaju dovoljno bodova, jer to ne treba da bude briga samo pojedinca, već cele ustanove koja treba da im omogući da učestvuju u procesu kontinuirane edukacije. Obnova znanja, a samim tim i sticanje bodova, jesu obaveza i mislim da će se svaka zdravstvena ustanova naći u jednoj nezgodnoj situaciji 2015. godine ako jedan procenat sestara ne bude mogao da obnovi svoju radnu dozvolu. Mi smo kao asocijacija stalno u dogovoru sa našim članovima i radimo na tome da budemo dostupni i naš plan rada prilagođavamo potrebama zdravstvenih ustanova – rekla je Živka Mirčić, sekretar UMSTS, naglasivši da je njihovo opredeljenje da se edukacije održavaju u zdravstvenim ustanovama kako bi bile što dostupnije i ekonomičnije za sve kolege.

Interesantno je da je jedna od tema bila „Palijativno zbrinjavanje u USA, mogućnosti primene u Srbiji“, na kome je govorila vss Radmila Jazić, iz KBC „Bežanijska Kosa“, koja je inače i član Zdravstvenog saveta Srbije, a koja je boravila na studijskom putovanju u Americi zajedno sa dr Ivanom Đenadić, lekarom u odeljenju za palijativno zbrinjavanje valjevske bolnice. Gospođa Jazić je naglasila da Srbija u odnosu na Ameriku kasni, ali da ipak nije kasno da se počne sa razvijanjem ovakvih službi.

- Naravno da postoji velika potreba za palijativnim zbrinjavanjem u Srbiji zato što postoji veliki broj pacijenata sa hroničnim bolestima koji mogu biti potencijalni kandidati za palijativno zbrinjavanje. Ono što bi za državu bilo dobro, to je velika ušteda pri lečenju pacijenata, ali prvo mora da se promeni zakonska regulativa, jer se naši zakoni razlikuju od američkih, u smislu do kada treba specifično lečiti pacijenta i negde se postavlja u pitanje i etička dilema, jer naši zakoni kažu da uvek treba učiniti sve za pacijenta i lečiti ga do samog kraja, a u Americi u jednom mnogo bogatijem sistemu kažu da se pacijent leči do onog momenta dok se očekuje izlečenje, a kada se više ne očekuje izlečenje onda se pruža samo kvalitetna nega, odnosno radi se na tome da se poboljša kvalitet ostatka života pacijenta i njegove porodice – kazala je Radmila Jazić.

Druga tema je bila sasvim različita i odnosila se na zastupljenost psihoaktivnih supstanci kod mladih, o čemu je govorila vms Vesna Cmiljanić, glavna sestra Klinike za psihijatriju VMA, koja je govoreći o osnovnom cilju ovog predavanja rekla:

- Cilj mog rada je bio da upoznam svo zdravstveno osoblje, s posebnim osvrtom na medicinske sestre, koje se ne bave isključivo psihijatrijom, ali koje treba da nauče da prepoznaju simptome u svom okruženju, u svojoj porodici, u društvu, i da se učini sve na njihovoj edukaciji, a naravno i na edukaciji mladih kako bi se ovaj problem rešio.

A osnovni cilj svih ovakvih susreta je, kako je rekla Živka Mirčić, sekretar UMSTS, da medicinske sestre budu edukovane i spremnije da odgovore svim izazovima savremenog sestinstva.

Živka Mirčić, Vesna Cmiljanić i Radmila Jazić

Slab odziv članova LKS

„Dani srpske medicinske dijaspore“ održani su polovinom oktobra u organizaciji Lekarske komore Srbije. Osnovni cilj bio je da se lekari upoznaju sa iskustvima svojih kolega iz inostranstva. Predavanja su održavana na više lokacija, odnosno u više mesta u Srbiji. Obraden je niz interesantnih tema iz različitih oblasti medicine, kao i tema koje su se bavile samom lekarskom profesijom.

- Važno je naglasiti da su svi simpozijumi i kursevi kontinuirane medicinske edukacije akreditovani od strane Zdravstvenog saveta Srbije i učešće na ovoj manifestaciji bilo je besplatno za sve članove Lekarske komore Srbije. Međutim, uprkos tome što smo mesec dana ranije obavestili sve kolege i na oglasnim tablama i sajtu istakli obaveštenje o ovom događaju, na edukaciju u Vrnjačku Banju, za koju smo imali najveće interesovanje, krenulo je svega osmoro lekara. Mi smo za tu edukaciju organizovali i besplatan prevoz, sa željom da kolegama maksimalno olakšamo i da ih zainteresujemo, ali je autobus skoro ostao prazan, što je za mene razočaravajuće. Nama se dešava da nas kolege zaustavljaju u prolazu i pitaju kada će Lekarska komora održati besplatne edukacije, s obzirom na to da svi članovi plaćaju i članarinu, a onda se dogodi da odziv bude jako loš. Ipak, imajući u vidu to da je određen broj kolega učestvovao u drugim gradovima Srbije, putujući u sopstvenoj režiji, ne možemo biti nezadovoljni konačnim brojem učesnika iz Valjeva, pogotovo zbog činjenice da su svi zadovoljni organizacijom skupa i njegovim kvalitetom – kazao je dr Vladimir Obradović, delegat ZC Valjevo u Skupštini LKS.

Dr Obradović smatra da je više razloga što je odziv bio ovako loš, slabo posećivanje sajta, a delom i to što su mnogi možda imali dovoljno bodova pa su u poslednjem trenutku odlučili da odustanu. On poručuje svojim kolegama da sve informacije o radu Lekarske komore, kao i najave predavanja mogu dobiti u kancelariji LKS u Valjevu i na sajtu ZC Valjevo u okviru posebnog banera. Drugo

Dr Vladimir Obradović

akreditovano predavanje koje u ovoj godini organizuje LKS u Valjevu, besplatno za sve članove, biće održano početkom decembra u Edukativnom centru sa temom „Postupak u slučaju lekarske greške“.

Dr Vladimir Obradović je dodao i to da lekari često pitaju koji je odnos bodova neophodan za ovaj licencni period i pojasnio da je neophodno prikupiti ukupno 24 boda, bez obzira na to da li su interni ili eksterni.

Skupština SMSTS

Polovinom novembra je održana redovna godišnja skupština Sindikata medicinskih sestara i tehničara Srbije, ogranka u Valjevu, kada su izneti izveštaji rada Sindikata u ovoj i planovi za narednu godinu. Skupštini su prisustvovali članovi predsedništva republičkog Sindikata Radmila Simović i Radica Ilić, koja je i član pregovaračkog tima za izradu Posebnog kolektivnog ugovora.

- Većina delatnosti vezana za rad Sindikata odnosila se na pregovore sa rukovodstvom i pritisak da se primeni Poseban kolektivni ugovor u celosti i poboljšaju uslovi rada medicinskih sestara i tehničara, uz isplatu ličnih dohodaka po Posebnom kolektivnom ugovoru. Planovi za narednu godinu su isti, pošto se nije postiglo da se kolektivni ugovor primeni u celosti, ostaće nam obaveza da se i u sledećoj godini borimo za njegovu primenu i bolji status medicinskih sestara i tehničara – rekla je Mirjana Rakić, predsedica SMSTS-ZC Valjevo.

Mirjana Rakić

ZdrAVSTVENIK pripremili:

PR agencija PRISTUP – PR služba ZC Valjevo
Dejana Ješić, Branko Petrović
IT služba ZC Valjevo – Nikola Petrović

Pozivamo Vas da nas obaveštavate i pišete za naše glasilo

www.zcvaljevo.rs; Tel.: 295 372; pr@zcvaljevo.com
Zdravstveni centar Valjevo; Sindelićeva 62
14000 Valjevo

Štampanje ovog broja pomogla

Š T A M P A R I J A
VALJEVO
print

Sveti vrači Kozma i Damjan

Služba pneumoftizilogije bila je domaćin lekarske slave Sveti Vrači Kozma i Damjan. Rezanju slavskog kolača u Edukativnom centru su uz valjevsko sveštenstvo prisustvovali kolege, prijatelji i saradnici ove ustanove iz svih segmenata javnog i društvenog života grada. Otac Petar Radulović, arhijerejski zamenik, čestitao je svim zaposlenima slavu u ime Episkopa valjevskog Gospodina Milutina i poručio:

- Neka vam Bog daruje svako dobro, dugo zdravlje i život na ovoj vašoj svetoj misiji, a ona je upravo lečenje bolnih u telu, baš kao što sveštenstvo, koje se Bogu moli, leči dušu.

Goste su dočekali zaposleni u Službi pneumoftizilogije, zajedno sa svojom načelnicom dr Slavicom Raković, a prisutnima se obratio bolnički duhovnik otac Radomir Aleksić.

- Hipokratova zakletva je polazište i početak za vas lekare, on jeste vrhunac humanističkog poimanja i načela medicinske etike prema pacijentima. U hrišćanskom kontekstu lekar kao i sveštenik ima uzvišeni poziv, Bog je lekar duše i tela, on je taj koji leči i isceljuje, a mi sveštenici i vi lekari smo samo oruđe. Pacijenti se vama obraćaju u bolesti i teškoćama, jer živimo u zaista teškim vremenima, velika su iskušenja, uslovi u kojima radite su preteški i svakodnevno se suočavate sa svakojakim teškoćama. Međutim, vi ste pozvani da sa ljubavlju primite pacijente, oni su vaši bližnji, ne možemo se prema njima ophoditi i odnositi kao strankama, nego, pozivajući se na Hristove reči, moramo i obavezni smo da ljubimo bližnje, a i sami sebe, a pacijenti su vama vaši bližnji. Svesti naše slabosti mi istupamo sa smirenjem, sa blagošću, sa kropkošću, sa verom, nadom i ljubavlju da će vaši pacijenti dobiti željeno lečenje

i isceljenje. Uzor neka vam budu sveti besrebrenici i čudotvorci Kozma i Damjan – kazao je otac Radomir Aleksić, koji je svim lekarima uručio po jedan primerak „molitve onoga koji brine o bolesniku“.

Deo slavske atmosfere mogli su da oseću i pacijenti nekoliko službi, koji su uz ručak dobili i kuglice žita, a deo kolača preuzeli su zaposleni u odseku palijativne nege sa onkološkim dispanđerom i dnevnom bolnicom, koje će sledeće godine biti domaćin slave.

Obilazak manastira

Nije mnogo prošlo od kada je na inicijativu bolničkog duhovnika Radomira Aleksića organizovano prvo pokloničko putovanje za pacijente hemodijalize, a oni su krajem oktobra već bili na drugom izletu. Osamnaestoro pacijenata, sa članovima svojih porodica, lekarima i medicinskim sestrama i tehničarima Nefrologije sa hemodijalizom obišlo je tri manastira.

- Najpre smo obišli manastir Veliku Remetu, gde nas je primio Otac Stefan, poznat po svom besedništvu i „trpezama ljubavi“, na kojoj se nakon liturgija okupi i po dve stotine vernika, a ovoga puta smo među njima bili i mi. Na ovaj izlet su sa nama pošla i tri pacijenta sa peritonealne dijalize, tako da smo u tom manastiru dobili prostoriju za njih, gde smo mogli da im uradimo izmenu dijalizne tečnosti, i svi su bili jako zadovoljni. Potom smo obišli manastir Krušedol, gde nas je dočekao Otac Sava, divno su nas primili i ugostili. Drago nam je što smo tu bili, jer se tu nalaze mošti prepodobne mati Angeline. Na kraju smo posetili i manastir Grgeteg sa ikonom Svetog Serafima Sarovskog – rekla je dr Jasmina Bogdanović, šef Nefrologije, po povratku sa pokloničkog putovanja.

Pacijenti na dijalizi retko imaju priliku da putuju, a obilazak manastira im osim izlaska iz kuća i druženja pruža i nešto više.

- Budući da ja verujem u silu Božiju, sigurno da je lakše nakon ovakog putovanja, jer se čovek duhovno okrepi i ojača – kaže Stanija Aleksić, koja ima 60 godina, a na dijalizi je četiri godine.

Na putovanju je bila i Radmila Mojić, koja ima 62 godine, a na dijalizi je već devet godina. Ona kaže da su ovakva putovanja za sve pacijente od neprocenljivog značaja, prezadovoljna je i otkriva nam da se već planiraju i neke nove destinacije, poput Ostroga i manastira kraj mora. Dr Jasmina Bogdanović potvrđuje da su pacijenti zaista nestrpljivi i unapred se raduju novim putovanjima, a kako je u šali rekla, sigurno će ići na put „do kraja sveta“, čak do Dunava, ako ih spreči zima, ni proleće nije daleko.